

Gespleten Stad

Gespleten Stad

Colofon

Auteur: Mathias Poelman

Druk- en bindwerk: Probook, Utrecht

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

*"Come join the British army" said the posters in his town
"See the world and have your fun, come serve before the
crown"*

*The jobs were hard to come by and he could not face the dole
So he took his country's shilling and enlisted on the roll*

*But there was no fear of fighting, the Empire long was lost
Just ten years in the army, getting paid for being bossed
Then leave a man experienced, a man who's made the grade
A medal and a pension, some mem'ries and a trade*

*Then came the call to Ireland as the call had come before
Another bloody chapter in an endless civil war
The priests they stood on both sides, the priests they stood
behind
Another fight in Jesus' name, the blind against the blind¹*

Proloog

2015, Belfast

Ze zagen er niet uit met hun kaki truien en broeken, hun groene baretten en zwarte handschoenen, vond Bridget. Ze leken meer op een groepje padvinders dan op echte soldaten. Desondanks leken de jongens zich trots en oppermachtig te voelen in hun uniformen. Sommigen van hen droegen ook donkere zonnebrillen. Eén voor één stapten ze naar voren en brachten een groet aan het grafmonument dat in het midden van het kerkhof was opgesteld. De laatste die naar voren trad, een kind nog, legde plechtig een krans bij de voet van het monument en salueerde zoals een soldaat zijn overste zou salueren. Vervolgens rolde een van de tieners, eentje met een zonnebril, een driekleurige vlag uit. Groen-wit-rood, in verticale lijnen. De vlag van Ierland.

Het was een prachtige lentedag en hoewel Bridget beslist niet gekomen was om naar de bijeenkomst van de tieners te kijken, kon ze haar ogen nauwelijks van het tafereel afhouden. Ze wachtte op een gevoel van verontwaardiging, van angst, of misschien zelfs begrip, maar in plaats daarvan was er alleen berusting.

Er zouden nu eenmaal altijd mensen zijn die bleven pleiten voor een herenigd Ierland, wat er ook gebeurde. Het kind dat de krans bij het monument had gelegd ging naast de jongen met de vlag staan – zijn broer, misschien? – en keek alsof hij zich volkomen in zijn element voelde.

Bridget wendde haar blik af en concentreerde zich weer op de man die bij haar aan het tafeltje zat. ‘Ze komen hier nog elk jaar om de slachtoffers te eren. Daarna marcheren ze wat en gaan ze weer weg.’

De man glimlachte. ‘Wie kan het ze kwalijk nemen? Die gasten jagen gewoon hun droom na, een droom die ze niet op willen geven.’

‘Dat soort dromen veroorzaakt strijd, Daniel’, bracht Bridget daar tegenin. ‘Ben je soms vergeten wat er tijdens de *Troubles* is gebeurd?’

De man schudde zijn hoofd ontkennend. Hoe zou hij dat ooit kunnen vergeten? Zelfs al zou hij honderd jaar worden, dan nog zouden de bekende beelden altijd op zijn netvlies gebrand blijven. De verbrande huizen, de daklozen, de patrouilles van soldaten en agenten in de straten...

‘Het spijt me’, zei Bridget, die besepte wat haar woorden hadden teweeggebracht. Ze legde haar hand op de zijne in een geruststellend gebaar.

‘Ik ben heus niet vergeten wat je allemaal hebt meegemaakt.’
‘Het verleden is het verleden’, mompelde Daniel. ‘Maar ze
waren goed voor me, moet je weten.’ Op vrolijkere toon
voegde hij eraan toe: ‘Wil je weten wat de jongste van het
stel laatst weer heeft uitgespookt?’

Bridget glimlachte nu er een ander onderwerp werd
aangesneden.

‘Kom maar op dan. Ik ben altijd benieuwd naar het nieuwste
kattenkwaad van de jeugd!’

Hoofdstuk 1

zomer 1971, Belfast

De dag startte als alle andere dagen voor Daniel. Hij stond op, kleepte zich aan en ontbeet samen met zijn ouders.

Zodra hij zijn eieren had opgegeten, vroeg hij of hij naar buiten mocht. Even keken zijn ouders elkaar onzeker aan, tot zijn moeder knikte.

‘Wees wel voorzichtig’, drukte ze hem op het hart. ‘En niet te ver weg gaan.’

‘Beloofd, mam!’ zei Daniel over zijn schouder voor hij naar de hal sprintte, zijn jas aantrok en de straat op liep.

Het was een zwoele zomerdag, maar dat weerhield hem er niet van om eens flink rond te rennen. Zijn ouders zeiden hem altijd dat hij te veel energie had en dat hij die maar op straat moest gebruiken. Nou, dan deed hij dat ook.

‘Goedemorgen, mevrouw Doyle!’ begroette hij het oude vrouwtje toen hij haar de kruidenierszaak uit zag lopen. Ze mompelde alleen iets onverstaanbaars. Schouderophalend rende Daniel verder, de hoek om, en kwam abrupt tot stilstand. Vlak voor hem, in vol uniform en met zweetdruppels die op hun voorhoofd parelden, stonden twee Britse soldaten. Hun geweren waren met gemak langer dan Daniels armen, en ze keken hem een paar ogenblikken zuur

aan. Ten slotte gebaarde een van hen dat hij vooral moest doorlopen, en Daniel nam het aanbod graag aan. In gedachten vroeg hij zich af waarom iedereen zo negatief was over die Britse soldaten die door de stad patrouilleerden. *Hem* hadden ze tot dusver nooit iets misdaan, dus waarom zouden ze daar nu opeens mee beginnen? Bovendien was hem überhaupt nog nooit iets ergs overkomen. Daniel wist vrij zeker dat dat te danken was aan zijn leren pilotenjasje met nepbonten kraag. In februari, toen hij twaalf was geworden, had zijn vader die voor hem gekocht. De ritssluiting was stuk, maar de man had gezegd dat het een *lucky jacket* was. En al vanaf dag één had het jasje Daniel geluk gebracht: zijn vriendjes waren vol bewondering geweest.

‘Je bent nu net precies een Amerikaanse piloot!’ had één van hen opgemerkt.

Ook nu voelde Daniel zich er trots op als een miniatuurpiloot door de straten van de Falls te paraderen. Hij voelde zich *cool* – zoals dat heette – en dat mocht iedereen gerust weten.

Sommige huizen in de Falls waren in de afgelopen maanden door hun bewoners verlaten. De perfecte plaats om op verkenning en rooftocht uit te gaan, en vooral om allerlei spelletjes te doen. Verstoppertje bijvoorbeeld. Dat was echt

griezelen in zo'n verlaten huis. Het duurde niet lang voor Daniel en zijn vriendjes zich weer in zo'n huis waagden. Alle kleerkasten waren leeg en alles van waarde was weg, maar de meubels stonden er nog en het bestek lag nog netjes in de schuif. In de echtelijke slaapkamer stond een hoge spiegel, bijna net zo hoog als de kleerkast ernaast, en Daniel kon het niet laten om zichzelf even te bekijken.

Een van zijn kompanen, een zwartharig jochie met sproeten, snoof even.

'Je ziet er belachelijk uit!'

'Jij bent gewoon jaloers omdat ik een *lucky jacket* heb en jij niet.' De andere jongen snoof weer, maar Daniel weigerde het zich aan te trekken. 'Straks ga ik echt nog de lucht in, met een straaljager!' Hij zag het al helemaal voor zich: hij, ergens hoog in de wolken, aan meer dan vierhonderd per uur. Ver onder hem zouden zelfs de hoogste gebouwen niet groter lijken dan kevertjes. Iedereen zou voor hem juichen wanneer hij landde. Hij zag er al uit als een rasechte piloot, dan kon hij er best ook een worden. Maar eerst moest hij nog een huis zien te verkennen.

'Kom mee!' zei hij enthousiast. 'We zijn hier nog niet klaar!' Al snel hadden alle kinderen wel iets gevonden dat ze mee naar huis wilden nemen. Daniel vond wat prentjes met

landschappen en stak ze in de zak van zijn jasje. Tegen de tijd dat het hele huis doorzocht was, had de zon haar hoogste punt al bijna bereikt. Het zou zo wel tijd zijn voor het middageten. Haastig zei Daniel zijn vriendjes gedag en begon naar huis te rennen. Hij was echter de straat nog niet uit of hij merkte al dat er iets mis was. Verderop, hij wist niet precies waar, klonk er tumult en het geklepper van vuilnisbakdeksels tegen de straatstenen. Dat was het teken dat er ergens een inval was, dat er iemand werd gearresteerd.

Angstig zette Daniel een sprintje in. Zouden zijn ouders het rumoer al gehoord hebben? Zou hij ze moeten waarschuwen? Hoe dichterbij hij bij huis kwam, echter, hoe luider het lawaai klonk. Hij hoorde nu ook stemmen. Toen hij ten slotte de hoek naar zijn straat omdraaide, bleef hij als aan de grond genageld staan.

Midden op het asfalt stond een gigantische pantserwagen. Agenten renden door elkaar heen en weer en schreeuwden dingen. Daniels burenschreeuwden ook. Sommigen van hen werden door de agenten ruw meegetrokken en in de pantserwagen gesleurd, terwijl anderen hen smeekten om te stoppen.

En op dat moment zag Daniel iets dat hij nooit meer zou vergeten: zijn ouders die, ineengedoken en onder

begeleiding van snauwen, uit hun huis gedirigeerd werden. ‘Instappen!’ beet een van de agenten hen toe.

Moeder snikte alleen slechts, maar vader balde zijn vuisten. Hij zag eruit alsof hij de agent ieder moment te lijf kon gaan en Daniel merkte dat hij zijn vader daar in stilte toe aanspoorde. Maar net zo snel als die opstandigheid was opgeflakkerd, zo snel doofde die ook weer. Met grote ogen van ontzetting keek Daniel toe hoe zijn ouders in de wagen klonnen. Waarom verzetten ze zich niet? Waarom probeerden ze het niet uit te leggen? Waarom werden ze meegenomen?

‘Mama! Papa!’ Daniel wilde naar hen toe rennen, maar voelde hoe een sterke hand zijn arm vastgreep. ‘Je kunt niets voor hen doen’, siste de stem van mevrouw Doyle in zijn oor. ‘Ja, dat kan ik wel! Laat me los! Laat me...’ Daniel kronkelde en spartelde, maar hoezeer hij ook zijn best deed, het oude dametje hield hem in een ijzeren greep.

‘Ze worden alleen maar meegenomen voor ondervraging!’ beet ze hem toe. ‘Voor je het weet komen ze weer terug.’ Daniel voelde hoe tranen zijn ogen vulden naarmate zijn protest zwakker werd. ‘Ik... ik wil naar ze toe...’ Hij kreeg de woorden er nauwelijks uit.

‘Dat zul je ook’, suste mevrouw Doyle hem. ‘Wanneer ze weer terugkomen.’

De agent die blijkbaar het bevel voerde, schreeuwde een bevel en klopte een paar keer op de pantserwagen ten teken dat die moest vertrekken. De motor startte en nog geen half minuut later was het gevaarte uit het zicht gereden.

Hoofdstuk 2

Engeland

Modder. Overal modder. De wereld leek alleen nog maar uit modder te bestaan toen Edward op zijn buik verder kroop. Normaal liep in deze gracht slechts een stroompje water, maar de regen van de afgelopen dagen had alles in één grote modderpoel veranderd. Op de oever schreeuwde de drilsergeant bevelen.

‘Door de buizen! Sneller! Moet ik jullie soms aan je handje naar de andere kant slepen of hoe zit dat?’

Wat een baasmaker, dacht Edward bij zichzelf toen hij door de rioolbuis heen schuifelde. Het gesteente schaaftde zijn ellebogen en hij moest zijn hoofd intrekken zodat hij niet tegen de muur aan stootte, maar hij zette dapper door. Zodra hij weer in het licht kwam, zag hij meteen Michael die met gestrekte hand voor hem stond. Dankbaar liet Edward zich overeind helpen.

‘Kom, we lopen ze er allemaal uit’, grijnsde zijn medesoldaat. ‘Net als de vorige keer.’

Met hernieuwde energie zette Edward een sprintje in. Door Michaels gebaar leek de zware, zuigende modder opeens toch niet zo erg meer.

Het douchen gebeurde in de gemeenschappelijke doucheruimte, waar de rekruten honderduit tegen elkaar kletsten terwijl ze de viezigheid van zich af schrobden. ‘Wat gebeurt er nu feitelijk met onze uniformen?’ vroeg een van hen.

‘Die krijgen we straks weer terug’, was het antwoord.

‘Wat? Zonder dat ze eerst gewassen en gestreken zijn?’

‘We zijn hier in het leger, niet in de wasserij!’

Edward probeerde zijn rossige haar extra goed in te zepen, met zo veel mogelijk schuim, al rook de zeep niet bepaald prettig. Maar dat deed er niet toe; hij wilde gewoon van alle modder af. Voor hij bij het leger ging was zijn kapsel vol en weelderig geweest, met haar dat langer was dan zijn ouders fatsoenlijk vonden. Eigenlijk had hij het best nog langer willen hebben, zoals de Beatles het droegen. Maar eens in het leger moest hij zich kort laten scheren. Daar baalde hij soms nog van.

Zodra het douchen afgelopen was, konden de rekruten naar de slaapzaal. Edward voelde het resultaat van de intense training nog steeds in zijn spieren. Het kon verbeelding zijn, maar toch had hij de indruk dat ze net dat kleine beetje dikker waren geworden. Binnenkort was hij helemaal klaar om naar Ierland te vertrekken.

‘Hé, Clark!’ riep een struise, brede kerel vanaf zijn hoekje in de slaapzaal, ‘kom eens hier bij ons zitten!’

Michael en een paar anderen hadden zich rondom de struise man, die Bruce heette, verzameld en luisterden aandachtig naar zijn verhaal.

‘Wel nu, mijn ouders en ik waren nog maar pas vanuit Jamaica² naar Engeland verhuisd en ik kende de buurt nog niet. Op een dag liep ik in een weide en dan stond daar opeens een *gigantische* stier! Hij was zo woest dat de stoom uit zijn neusgaten kwam. Hij brulde zo luid dat de grond ervan daverde. En toen, uit het niets, stormde hij recht op me af!’

Sommige jongens, waaronder Walt en John, sperden hun ogen wijd open van bewondering. Edward moest zijn best doen om zijn gegrinnik te onderdrukken. *Geloven ze die onzin echt?*

‘Ik ben pijlsnel in die boom geklommen en boem, onder mij knalde die stier recht tegen de boom aan! Volledig knock-out!’

Zo was Bruce nu eenmaal. De grootste praatjesmaker van het trainingskamp. Maar hoe ongeloofwaardig zijn vertelsels ook waren – voor de meesten althans – toch was hij niet iemand die je tegenover je wilde hebben in een

bokswedstrijd. Met die spieren van hem haalde hij je zo onderuit.

Walt kwam ook uit Jamaica, maar was lichter bruin van kleur dan Bruce. Hij zei ook meestal niet veel.

‘Ik vraag me af hoe die Ierse meiden zijn’, grinnikte John zodra Bruce klaar was met zijn verhaal. ‘Het schijnt dat ze daar niet zo veel op hebben met bloemen en chocolaatjes, maar daar weet jij alles van, hè Mike?’

Een beetje verlegen haalde Michael zijn schouders op. ‘Ik heb gewoon nog niet zo veel geluk gehad op dat gebied’, mompelde hij.

Edward gaf zijn vriend een troostend klopje op de schouder. Het was niet de eerste keer dat de anderen Michael plaagden om het feit dat hij maar geen meisjes leek te kunnen versieren. Niet dat hij het nooit geprobeerd had – Edward had zelf gezien van wel – maar het wilde gewoon niet lukken. ‘En die twee trouwringen dan?’ informeerde John.

‘Die zijn van mijn ouders.’ Michael bestudeerde zijn linker middel- en ringvinger, waarom de ringen glansden. ‘Ze zijn gescheiden.’ Hij zei het op zo’n toon waaruit bleek dat hij er liever niet over praatte.

‘Waarom vertel je ons niet hoe je achteraf weer uit die boom bent geraakt?’ vroeg Edward aan Bruce in een poging van onderwerp te veranderen.

Nu moest de kleerkast zich even achter het oor krabben. Kennelijk had hij er niet op gerekend dat iemand naar het vervolg van zijn avonturen zou vragen.

Voor hij kon antwoorden, echter, stapte de drilsergeant de slaapzaal binnen.

‘Wat is dat hier voor een kleuterschool?’ snauwde hij toen hij de her en der verspreide rekruten zag. ‘Jullie zouden je bed moeten fatsoeneren en je koffers inpakken. Morgen mogen jullie nog vier dagen naar huis, daarna gaan jullie allemaal naar Ierland!’

‘Vier dagen?’ vroeg iemand die zijn stem niet kon bedwingen.

‘Vier dagen!’ beet de sergeant hem toe. ‘De rebellen zijn brutaler dan ooit tevoren. Alleen het gepaste weerwerk zal hen terug in hun schuilplaats jagen. We mogen geen tijd verspillen!’

Hoofdstuk 3

Shankill Road, Belfast

Bridget voelde de blikken van de agenten in haar rug prikken terwijl ze over de stoep liep. Ze waren gemakkelijk te herkennen, de mannen van de Royal Ulster Constabulary³, aan hun zwarte uniformen en de haviksblikken waarmee ze passanten gadesloegen. Deze twee hadden alleen een kepie op en geen volledig beschermende uitrusting, maar Bridget wist dat ze hun wapens altijd in de aanslag hadden.

‘Hé jij daar!’ riep een van hen.

Met stokkende adem hield Bridget halt en wachtte ze tot de agent naast haar stond. Zijn blik stond op onweer en zijn adem rook zuur, maar zijn stem klonk onverwacht vriendelijk toen hij vroeg: ‘Hoe heet je, snoesje?’

Even overwoog Bridget om te liegen, maar toen bedacht ze zich. Ze kon immers niet weten hoe veel deze mannen van haar afwisten. Bovendien mocht ze er niet aan denken wat er zou kunnen gebeuren als haar leugen uitkwam.

‘Bridget Walsh’, antwoordde ze op haar hoede.

Hij leek over haar naam na te denken, en knikte toen.

‘Jij bent katholiek, waar of niet? Wat doe je dan steeds in de protestantse wijk?’

Ik woon hier', zei ze, steeds slechter op haar gemak. Ze verwachtte half en half dat de man haar tas en kleren zou willen doorzoeken op wapens of geheime documenten, dat soort dingen. Maar de man maakte geen aanstalten om haar te fouilleren, zette alleen een extra stap in haar richting. 'Je hebt gelijk dat je tussen de loyalisten woont. Misschien zijn dan toch niet alle katholieken rebellen.' Bedoelde hij dat als een compliment of als een bedreiging? Was hij haar aan het testen? Voorzichtig schuifelde Bridget wat naar achteren. Zodra ze zeker wist dat de agent geen aanstalten zou maken om haar vast te grijpen, draaide ze zich om en ging er op een drafje vandoor.

Toen ze na een meter of vijftig achterom keek, zag ze de agenten iets tegen elkaar fluisteren. Wat moesten ze toch van haar?

Een aantal jaar geleden, nog voor de onrust in Noord-Ierland begon, was Bridget naar de overwegend unionistische wijk verhuisd waar ze nu woonde. Ze had er een klein maar goed onderhouden huisje gevonden waar niemand haar lastigviel. En zo had ze het graag: een zelfstandig leven waar ze zelf de baas over was.

Haar ouders hadden haar van jongs af laten verstaan dat ze, wanneer de tijd er rijp voor was, het beste een goede man

kon uitzoeken om daar een gezinnetje mee te stichten. ‘Kijk maar naar Frances, je kleine zus. Ze is zo gelukkig met haar Marc, en ze is nog jonger dan jij!’

Maar Bridget voelde er niets voor om zich voor het altaar aan een man te binden en als huismoeder met een stel schreeuwende koters te eindigen. Ze had er geen behoefte aan. Bovendien hield ze te veel van haar vrijheid, haar vermogen om zelf te kunnen kiezen. Tussen de unionisten was dat mogelijk geweest. Er woonde immers geen zeurende familie of vrienden in de buurt.

Nu was de sfeer echter grimmig geworden. In sommige straten in Belfast woonden katholieken en protestanten kriskras door elkaar. Her en der hadden inwoners volledige wijken afgesloten met wegversperringen, zodat de politie en het leger er niet in konden. Ontploffingen en gewerschoten waren nu schering en inslag, en iedereen liep op de toppen van zijn tenen.

Onderweg naar huis passeerde Bridget een muur waarop in grote witte letters ‘*Join the IRA*’ gekalkt was. Een stel huisvrouwen probeerde uit alle macht de letters van de muur te schrobben.

‘Bommen gaan smokkelen voor die rebellen?’

Een kleine snotaap van amper een jaar of tien keek Bridget met openlijke vijandschap na, en meerdere mensen in de